

♦ גוי שהתגייר צריך לטבול את כליו?

♦ עדים שראו אך לא התכוונו להעיד

♦ שיעורי האכילה לחולים ביום הכיפורים

השבוע בגליון

♦ הראשונים שיביאו קרבן כשיבנה בית המקדש

♦ קרבנות יולדת בזמן הזה

♦ מי יאמר את פרשת היולדת, הבעל או האשה?

♦ יעמוד אבי הבן

דבר העורך

הדייג מפורטוגל

הוועידה הארצית של מגדי שיעור הדף היומי מבית מאורות הדף היומי, התכנסה ביום חמישי, עש"ק פרשת נח, לרגל ההערכות הרוחשת לקראת סיום השי"ס בחודש אדר הבעל"ט.

הרעיונות קסומים, התוכניות רבות והמוחות הסוערים מפריס זה את זה מתוך מטרה להגדיל תורה ולהאדירה. במרכז הוועידה, באמצעה, במוקדה, עמד אותו יהודי אלמוני, אשר עדיין לא זכה להצטרף למעגל לומדי הדף היומי. ישבו רבני מאורות הדף היומי על המדוכה, כדי לברור את כל הדרכים האפשריות לצירוף יהודים יקרים נוספים אל מעגלי הדף היומי.

המסקנות מפתיעות. רכבת סיום השי"ס יצאה לדרך מצוינת בקרונות רבים ומגוונים, כדי להעלות אליה עוד יהודים בדרכה אל התחנה האחרונה של סיום השי"ס, אשר היא גם התחנה הראשונה של המחזור הבא בעזרת ה'. בית מאורות הדף היומי בראשות הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א, אינו חוסך בטירחה ובאמצעים כדי להגשים את ייעודו - תורה לכולם! ועל כך יעידו אלפי הלומדים בדף היומי, אשר חברו יד ביד אל הלגיון האדיר של לומדי הדף היומי ברחבי העולם.

הנשמה, הנשמה היהודית, היא בעצם המדרבן העיקרי של רבני מאורות הדף היומי באמצע אל חיקם אתגר הנראה כבלתי מציאותי - להושיב ליד הגמרא יהודי שלא פתח גמרא זה שלושים שנה, או אפילו לא פתח גמרא מימיו. נסו להושיב אדם מן השורה להקשיב בכל יום לשיעור בתחום שהוא לא הביע בו התעניינות רבה. אך הכל יודעים, כי הנשמה היהודית כמהה אל אלוהיה, נכספת אל שורשיה, אל האור, אל התורה, צריך רק לדפוק על דלתה בעדינות, להשקותה מעט מים חיים, והיא תפתח כשושנה.

לפיכך, וועדת רבני מאורות הדף היומי יוצאת בפנייה נרגשת אל כלל לומדי הדף היומי, גם בכוחם לצרף יהודים נוספים אל מעגלי הדף היומי. רק תנסו, ותיווכחו עד כמה הדבר אפשרי.

ואם חפצים אתם בדוגמה מרגשת לכחה של הנשמה היהודית, הנה לכם סיפורה המופלא של נשמה יהודית, אשר הפריחה גיצים, ניצוצות וזיקים, גם לאחר עשרות שנות האפלה וחשיכה. המעשה התרחש בבית דינו של הגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א ושמוענוהו מהגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א, מחבר הספר "לקח טוב".

היה זה לפני חמש עשרה שנה.

מגרש נטוש ניצב בבני ברק, בשכונת בעלי

דף ז/ב יולדת

קרבנות יולדת בזמן הזה

פרשת קרבן היולדת נפרשת על פני מספר דפים במסכתנו. ביום הארבעים ואחד ללידת הבן, וביום השמונים ואחד ללידת הבת, על היולדת להביא קרבן לבית המקדש, קרבן יולדת.

לאחר שבעונותינו הרבים חרב בית המקדש ובטלו הקרבנות, אנו אומרים את פסוקי הקרבנות חלף הקרבנתם, כמאמר הנביא (הושע יד/ג) "ונשלמה פרים שפתינו". ב"שולחן ערוך" ובנושאי כליו קיימת התייחסות לאמירת פסוקי קרבנות חטאת, אשם, עולה ועוד, אך הם אינם מזכירים את קרבן היולדת. אולם, מספר פוסקים מציינים, כי אין כל ספק שיש לומר את פסוקי הקרבנות שבתחילת פרשת תזריע (ויקרא יב/א) במקום הקרבת קרבן יולדת, ולאחר אמירת הפרשה יש לומר "יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוקי אבותינו, שתהא אמירה זו חשובה לפניך כאילו הקרבתי קרבן יולדת" (נ"פתי מגדים", פרק כ"ט, סעי' מ"ח, והערה 5). רבי שלמה הכהן מוילנא זצ"ל מצוין (שו"ת "בנין שלמה" ח"א סי' א'), כי גם אשה הנחשפת כעת למידע זה בפעם הראשונה, צריכה לומר מספר פעמים את פרשת הקרבנות, כמספר לידותיה.

מי יאמר את פרשת היולדת, הבעל או האשה? למעשה, אנו יוצאים מנקודת הנחה פשוטה, כי על היולדת מוטל לומר את פסוקי קרבן היולדת. ברם, בגמרא (נדרים לה/ב) מבואר, כי חובת הבאת קרבן יולדת מוטלת על הבעל! אמור מעתה, מי שחייב להביא את הקרבן, הוא אשר יאמר את הפסוקים חליפתו, לא כן?

רבי שלמה הכהן מוילנא (שו"ת טוען, כי היולדת היא שתאמר פסוקים אלו, שכן, חיובו של הבעל בהבאת קרבן היולדת, הוא להביא קרבן בשבילה, עבודה, שהיא המתכפרת בקרבן זה ולא הוא, והקרבן קרב לשמה בלבד. זאת ועוד, הטלת חיוב הבאת הקרבן על הבעל נובעת מן העובדה הפשוטה שהאשה אינה בעלת נכסים, ולפיכך הוא חייב לדאוג לה. כל זאת כאשר המדובר הוא בכבש של ממש, אך בנוגע לדיבורים, היש מי שיטען כי הבעל מסוגל לדבר טוב יותר מאשתו...?

כולם עשירים: פרשת קרבן יולדת כוללת את הפסוקים העוסקים ביולדת עשירה, המביאה שם ובן יונה לקרבנה, ופסוקים העוסקים ביולדת ענייה, המביאה תור או שתי יונים לקרבנה. הפוסקים כותבים, כי כל יולדת, הן ענייה והן עשירה, די לה באמירת הפסוקים העוסקים ביולדת עשירה, שהרי גם ענייה המביאה קרבן עשירה יוצאת ידי חובתה (יומא מא/ב), ומשכך, הרי קיימה באמירת פסוקים אלו "ונשלמה פרים שפתינו" (נ"פתי מגדים" שם, "בנין שלמה" שם, ועיי' "כלי חמדה", תזריע).

יעמוד אבי הבן: קיימת הלכה מעניינת המוזכרת בכל ספרי הפוסקים, אך היא אינה מוכרת דיה. בספרי ההלכה מופיעים כללים רבים וסדרי קדימויות לעניין העלייה לתורה, את מי יש לכבד בעליה, מי קודם למי ועוד. הפוסקים כותבים, כי מן היום שבו חלה על היולדת חובת הקרבת הקרבן, יש לכבד את בעלה בעליה אחת (נ"לבוש" ו"מגן אברהם" סי' רפ"ב, ו"ביאור הלכה" סוף סי' קל"ו). [מלבד זאת, הבעל מתכבד בעליה לתורה בשבת הראשונה שבה היולדת מגיעה לבית הכנסת, עיי"ש].

ומה באמת הקשר בין קרבן היולדת לבין עליה לתורה. יש מבארים (שו"ע הדרת קודש בילקוט מפרשים בשם משנת יעקב שבשערי אפרים שער ב' פתחי שערים ס"ד), כי מנהג העולם שהעולה לתורה נודר צדקה, ונדרו הוא כקרבן. לפיכך, יש טוענים (נימוקי או"ח סי' רפ"ב), כי בימי חול, שבהם אין נוהגים לנדור ולנדוב לצדקה בעליה לתורה, הבעל אינו קודם לאחרים!

דף ח/ב גר מחוסר כפרה

הראשונים שיביאו קרבן כשיבנה בית המקדש

בגמרתנו מבואר, כי נכרי המבקש להתגייר זקוק לברית מילה, טבילה וקרבן, וכל עוד שלא הביא קרבן, הוא אינו רשאי לאכול בשר קדשים, ואינו רשאי לישא בת ישראל. כך מפרשים רבים מן הראשונים את גמרתנו (עיי' "שיטה מקובצת" אות ג'). אולם, בזמן שבית המקדש אינו קיים, גזירת הכתוב היא כי גרותו חלה גם ללא הבאת קרבן גרות. שאלה יפה יצאה מבית מדרשם של רבותינו האחרונים, מה יעשה נוכרי אשר התגייר בזמן שבית המקדש היה קיים, וטרם היה סיפק בידו להקריב קרבן בית המקדש נחרב! האם מצבו התלוי ועומד מתקבע לנצח, הוא אינו רשאי לישא בת ישראל?

תחליף או עיכוב זמני: לא לשם חידוד נשאלה שאלה זו. הגאון רבי יעקב יצחק רבינוביץ זצ"ל, הנודע בשם רבי איצ'לה פונוביז'ר, והגאון רבי זלמן סנדר שפירא זצ"ל, התכתבו ביניהם אודות שאלה זו המהווה חייץ בין שתי שיטות חולקות של הראשונים, להבנת תהליך גירותם של הנוכרים המתגיירים בזמן שבית המקדש אינו קיים, ומדבריהם עולה, כי קיימות שתי אפשרויות שונות להבין כיצד תהליך הגירות מושלם בהעדר מרכיב הקרבן. אפשר, שגזירת הכתוב היא, כי ההגבלות החלות על גר שלא הביא קרבן, מעוכבות בזמן שבית המקדש אינו קיים, ולפיכך, הוא רשאי לישא בת ישראל. אפשר גם, כי התורה קבעה, שבזמן שבית המקדש קיים, הגבלות מסוימות יסורו מעל הגר עם הקריבו קרבן, ואילו בשעה שבית המקדש חרב, הגבלות אלו יסורו מעליו בעת הטבילה.

דינם של הגרים כשיבנה בית המקדש: וההשלכה המעשית ביותר בין שתי גישות אלו היא, מה יהא דינם של הגרים כאשר יבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן. אם ההגבלות המוטלות עליהם עד הביאם קרבן לא סרו לחלוטין, אלא עוכבו מחמת העדרו של בית המקדש, הרי שמאותו יום ואילך הם אסורים בבנות ישראל עד אשר יקריבו קרבן גירות. ברם, אם כצד השני, שהטבילה ממלאת את מקום הקרבן בשעה שזה אינו ניתן להקריבה, אזי, אומנם קרבן עליהם להקריב, שבשעת גירותם התחייבו בקרבן גרות, אך אסור לא יאסרו בבנות ישראל בהבנות הבית, שכבר הותרו בהן לעולם באמצעות הטבילה.

כאשר נעין הראשונים נמצא, כי שתי הגדרות אלו משמשות כשני צדדים במחלוקת ראשונים. בתוספות ישנים (א/ט) כתבו, כי האמור בגמרתנו, שהגרים צריכים להפריש מעות עבור רכישת קרבן לכשיבנה בית המקדש, נובעים מכך שהקרבן נחוץ להם ביותר, שהוא מתירם לבוא בקהל... הרי לנו, כי לדעתו, לא סרו ההגבלות מעל גרי הצדק, אלא הן מעוכבות כל זמן שלא ניתן להסירם. ואילו מהגדרת הרמב"ם את הגר עולה, כי אינו סבור כן. הרמב"ם (הל' מחוסרי כפרה פ"א הל' ב') כותב, כי עד שהגר אינו מביא קרבן הוא אינו "ככשרי ישראל, ומשיביא קרבנו ייעשה ישראל כשר". לדעתו, איפוא, הקרבת הקרבן אינה מסירה מעליו מגבלות בלבד, אלא היא גם מעלה אותו בדרגה, שהופך ל"ישראל כשר". מעתה, לאחר שבימינו הטבילה משמשת כתחליף להקרבת קרבן, משטבל הגר הפך ל"ישראל כשר". בלתי סביר להניח, כי בהבנות בית המקדש, לפתע הגרים ינחתו מדרגתם ויחדלו להיות "ישראל כשר" עד אשר יקריבו קרבן. לדעת הרמב"ם, אם כן, כאשר בית המקדש אינו קיים, ההגבלות **סרות** לחלוטין על ידי הטבילה.

השלכה נוספת עולה, לכאורה, בין שתי האפשרויות, הלא הוא המקרה שבו עסקנו בתחילת המאמר; נכרי שהתגייר בזמן שהבית היה קיים, מל וטבל, וטרם הספיק להביא קרבן חרב הבית. אם כצד הראשון, הוא רשאי לישא בת ישראל, מאחר שהגבלות אלו מעוכבות בכל עת שאין אפשרות להקריב קרבן. אך אם כצד השני שהטבילה ממלאת את מקום הקרבת הקרבן, הלא גר זה כבר טבל וטבילתו לא הסירה מעליו את ההגבלות הנזכרות, משום שבאותה שעה עדיין בית המקדש היה קיים, והטבילה לא נשאה על שכמה את משא הקרבן. האומנם? הוא אינו רשאי לישא בת ישראל לעולם?

רבי איצ'לה מוצא פתרון לגר צדק זה - יטבול נא שנית לגירותו, עתה שבכח הטבילה להכניסו בקהל ישראל, יטבול שוב לשם גרות, ותעלה ארוכה למצוקתו... (שו"ת זכר יצחק במהדורה החדשה בסי' כ"ח, כ"ט, ל'). [ראוי לציין כי כל דבריו של הגר"י בדיוק לשון הרמב"ם הוא כפי דעתו, שגם לרמב"ם גר אסור בבנות ישראל קודם הקרבת קרבן. אולם, יש אחרונים שדייקו מסתירת דברי הרמב"ם, שאינו אסור בקהל, למסקנת הגמרא, עיי' ספר המפתח על הרמב"ם].

דף ט/ב מה אבותיכם לא נכנסו

גוי שהתגייר צריך לטבול את כליו?

כידוע, כלי שנרכש מנוכרי יש לטהרו על ידי טבילתו במי מקווה (עבודה זרה ע"ה). לדעת רוב הראשונים (רש"י ע"ה/ב ד"ה "זוזא" ועוד), מצוות טבילת כלים היא מצווה מן התורה, ועיקרה של מצווה זו היא, שיש לטבול כלי שיצא מבעלות של הנוכרי ונכנס לבעלות של היהודי, כפי שמצטטים רבים מן הראשונים את לשון התלמוד הירושלמי: "לפי שיצאו מטומאת הגוי ונכנסו לקדושת ישראל". ידיעה חשובה במסכתנו משמשת כבסיס לשאלה מעניינת, מעשית ביותר; האם נוכרי שמתגייר צריך לטבול את הכלים שברשותו.

כלל יסודי ביותר; האם נוכרי שמתגייר צריך לטבול את הכלים שברשותו, והוא רשאי להשתמש בו כמות שהוא, לאחר הגעלתו כמובן מן הנבילות והטריפות שנטמעו בו. זאת, מאחר ששימוש זה אינו "כמעשה מדין", היינו: בני ישראל נצטוו

מלאכה. טבעו של נכס שכזה, שלא יעמוד ריקם זמן רב יותר מכפי שאנשים מסוגלים לראותו שומם בלא שימוש, ולפיכך בית הדין נדרש לקבוע בדיון מסויים שהתעורר בין מספר עסקנים, על אודות השימוש המיועד במגרש. במהלך הדיון הופיע בבית הדין עורך הדין מ. ש. וביקש להציג בפני הנוכחים את המידע שברשותו בנוגע למגרש. כאשר הוא פתח בדבריו, הנוכחים פערו את פיהם בתמהון, וכאשר הוא סיים את דבריו, הכל מחו את דמעותיהם.

הפרשה מתחילה בשנת תרצ"ז. אותה שנה עלה יהודי לארץ ישראל בלוויית אשתו ובתו. כעבור זמן לא רב הוא רכש את המגרש המדובר, שמחירו לא היה רב, והמשיך בעבודתו כפועל יהלומים. לאחר תקופה הוא החליט לעזוב את ארץ ישראל עקב קשיי פרנסה, והוא ומשפחתו הגרו לבלגיה.

משחשבו שבאה עליו המנוחה, קפץ עליו רוגזה של מלחמת העולם השנייה. בבוקר בהיר הוא שב מן המכולת כשמצרכים בידו, ונוכח לתדהמתו, כי אנשי האס. אס. ימח שמם, צרו על הרחוב שבו התגורר. הוא הסתתר במחבוא וממקום מסתורו הבחין כיצד הנאצים משליכים את אשתו ובתו אל המשאית. בדרך פלאית עלה בידו להמלט רגלית, עד שבעבור מספר שבועות הוא התנדפק על דלת בקתה רעועה בכפר דייגים נידח בחוף המערבי של פורטוגל, כשבגדיו לעור, נטול מסמכים, זהות ורכוש. היה זה מעונו של ראש הכפר.

הוא הרגיש כמו בנותיו של לוט לאחר הפיכת סדום ועמורה, אשר היו בטוחות כי לא נותר איש מלבדן בעולם. עולמו הקודם חרב, התהפך, נכתש עד דק, ולא נותר ממנו מאומה. הוא החל לעבוד כפועל בכפר דייגים. את ראשו ורובו השקיע בפריסת רשתות על פני המים, בשליית דגים מפרפרים מתוך הים, ולא חלף זמן רב והתעוררו במקום הכפר לדבר מובן מאליו. היה זה אך עניין של זמן עד אשר גלגלי ראשו היהודי החלו לנוע. הוא הבחין כי כל בני הכפר עובדים עד כלות הכוחות ובכל זאת פרנסתם בדוחק רב. התברר, כי את שלל החרב הם מוכרים בחיירי זעום לסוחרים שהשתלטו על שוק הדגים, והם אלו המפיקים הון מן הדגים. הוא הציע לבני הכפר כי יחדלו למכור את הדגים לסוחרים, והם בעצמם יתפכו למשווקי דגים. אמר ועשה. בני הכפר נשמעו להוראותיו בענייני מסחר הדגים, הם התאגדו ביחד כגוף אחד, התעשרו, התרחבו, העצימו וגרפו הון רב.

ורא ראש הכפר כי טוב, ויצע למידעו לשאת לו לאשה את בתו שבגרה. לקול מצהלות בני הכפר הוא הפך לחתנו של ראש הכפר, ויולד בנים ובנות, ולא ידע איש כי יהודי הוא. **השנים** חלפו עברו להם, הכל נותר על מקומו; הכפר, הים, הסירות, הדגים, הדייגים, הרווחה הכלכלית. רק הקמטים שחרצו את פניו וגופו אשר התעקל אט אט לכיוון האדמה, הזכירו לו כי הכל גם יוותר על מקומו, אך יום יבוא והוא לא יחזה בכך יותר.

גיל שבעים וחמש הוא נסע לבקר בארץ ישראל. געגועים של בן אובד לארץ שהוריו גורשו ממנה לפני אלפי שנים. בתקופת שהותו בארץ ישראל הוא מכר את המגרש שהיה בבעלותו, הלא הוא המגרש שבגינו בית הדין התכנס, וקיבל תמורתו סכום הגון. בה בשעה שהספך הגיע לידיה הוא החליט, כי הוא לא ימסור לידי ילדיו הנוכרים, כפי ששייך לארץ ישראל הקדושה! לפיכך, מסתובב מן הסכום הוא העניק לבני משפחה רחוקים שהתגוררו בהרצליה, אשר המענק נפל עליהם בהפתעה גמורה, ומחצית מן הסכום הוא החליט להקדיש ל... שיפוך בית כנסת נטוש באזור כפר מגוריו בפורטוגל!

מתברר, כי במהלך כל שנות הבדידות והניתוק מן הדת, בכל אותם עשרות שנים שבהן היה שרוי בין הנוכרים, טובל בדגים ובגלים, הוא היה מבקר מידי פעם בחשאי בבית כנסת נטוש וחרב שקירותיו מטים ליפול, אשר הוקם לפני כחמש מאות שנה על ידי יהודים שהתגוררו פעם במקום, ובתוך בית הכנסת היה מיוענו קורא פרקי תהילים מתוך קרעי דפים שנמצאו בספרייה החרבה שבבית הכנסת, ומשתפך בדמעות לפני אביו שבשמים!!!

הרי לך נשמה יהודית. הניצוץ קיים, הגחלת בוערת, האח בנוי, עליך רק לאחוז במקל הקסמים, לחתות את הגחלים, ואור נעים

וחמים יקריין על פניו ובתוך לבו.
הדבר אינו קשה, וכדי להוכיח לך את נכונותו
הרי לך הצעה שאי אפשר לסרב לה: לקט שלושה
יהודים שיביעו את הסכמתם ללמוד דף היומי,
טלפן למוקד הדף היומי ואנו נצטרף אל
המלאכה ונייסד את השיעור החדש.
בהצלחה.
מוקד הדף היומי 03-6164725

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין,
או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק, פקס: 07-67-93-03
mendelson@meorot.co.il
.....
בברכת התורה העורך

דפ"ח/אמר רבנו ושמעון רבנו מלכאל

פנינים

רשבי"ג הורה כי יולדת אשר ילדה מספר פעמים,
די לה בקרבן אחד.
כיצד הורה רשבי"ג נגד ההלכה? התבוננות קלה
בפסוקי התורה מגלה כי רמזו רמזה על כך
התורה. אחר שפרשה את דיני יולדת עשרה,
התורה מסיימת, "זאת תורת היולדת לזכר או
לנקבה" - פסוק ממנו חז"ל למדו (להלן ט/א),
שיוולדת צריכה להביא קרבן נפרד על כל לידה.
רק לאחר מכן הוסיפה התורה "ואם לא תמצא
ידה כדי שה", שיוולדת עניה מביאה מן העוף
בלבד. למדנו מסדר הפסוקים שבמקרה של עוני,
יש ואין צורך ליולדת להביא קרבן על כל לידה
ולידה!... (הרחב דבר, תזריע).

דף יג/ב יין ושכר אל תשת... רביעית יין...
תפילה בשכרות
כתב ה"טור" (אוי"ח הל' תפילה סוף סי' צ"ט):
"**ושכר** אל תשת, ראשי תיבות ואם ששה כדי
רביעית אסור להתפלל, תפילת שיכור תועבה".
ה"פרישה" מסייג על אתר: "וגם יתשת ראשי
תיבות תפילת שתי תפילה".

דף יג/ב כל היכא דיתיב רב לא סגי ליה בלא
הוראה
כשהתורה מביאה להוראה
הגמרא מבארת, כי אין איסור לשנות וללמוד
אחר שתיית יין; יוצא מן הכלל היה רב שאף לא
למד מרבי במקרה כזה, שכן מלימודו הגיע
ממילא לענייני הוראה, ואסור להורות לאחר
שתיית יין.
רמז לכך יש למצוא בדברי "בעל הטורים"
ש"ולוהרות" אותיות "ולתורה". יש מי שאף
התורה גרידא כבר הוראה הוא אצלו, ואף זה
אסור לו... ("פרדס יוסף", ק"כ).

עתי - עיתונאי...
דף יד/א ושלח ביד איש עתי
הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, מחולל ומייסד
"הדף היומי", הוכיח פעם עיתונאי בזה הלשון:
עיתונאי מן התורה מניין? "ושילח ביד איש
עיתי", הכותב בכתבי עת...
ואם תאמר מדוע דוקא אלו? מפני שמי הוא זה,
היכול לזכור את כל עיונות בני ישראל, הצריכות
להשלח עם השעיר המשתלח חוץ ממנו...

דף יד/א אלא דפרס בדותא היא - כגירסת
מסורת הש"ס
פוס בדיתא
פשר הביטוי בדותא, יסודו בפומבדיתא. פוס-
בדיתא, היינו על שפת הנהר. בדיתא (כמו בעירובין
(כד/ב): פוס-נהרא, ובמ"ק (נא/א) מוזכר הנהר
בדיתא: חז"ל אמרו שבני עיר זו חריפים היו,
ומכניסים פיל בקוף המוח (בי"מ לח/ב).
לכן, כאשר באים לציין דבר שנאמר לשם
חריפות בעלמא, זהו שמו: "בדיתא" הוא...
(מרגליות הים, 79).

על טבילת כלים, בשעה שהם נטלו את כליהם של המדיינים, וחכמים דרשו, כי
כלי של נוכרי הנמצא במצב זהה לזה של כלי מדיין חייב טבילה. מעתה, הרוכש כלי
מן הנוכרי כמוהו ככלי מדין, מה הללו עברו מבעלות נוכרי לבעלות יהודי, גם כלי זה
עובר מבעלות נוכרי לבעלות יהודי. ברם, השואל כלי מן הנוכרי אינו רוכש אותו,
הבעלות על הכלי אינה משתנת, וממילא, הוא אינו זקוק לטבילה [ראה בהרחבה
ב"מאורות הדף היומי" עבודה זרה דף עה/ב מאמר **גדריה של מצוות טבילת כלים**].
כאשר נבחן את השאלה העומדת בפנינו, גר שהתגייר עם כליו, נמצא, כי יש בה
צדדים לכאן ולכאן. מחד, הבעלות על הכלי השתנתה, שתחילה בעל הכלי היה נוכרי,
ולאחר מכן הוא יהודי. מאידך, לא הבעלות על הכלי היא שהשתנתה, אלא הבעלים
בעצמו. השאלה היא, איפוא, אם שינוי מעין זה נחשב שינוי "כמעשה מדין" המחייב
את טבילת הכלי.

בעל ה"חדרי דעה" (הובא ב"דרכי תשובה" יו"ד סי' ק"כ ס"ק ד') והמהרי"א הלוי (שו"ת ח"א סי'
ק"ט) דנים בשאלה זו ומציינים בהשתאות, כי הפוסקים הקודמים להם לא עסקו בה
כלל. היו אשר טענו, כי לכאורה, קיימת הוכחה מעניינת, שגוי המתגייר אינו צריך
לטבול את כליו.

בגמרתנו מבואר, כי נכרי המבקש להתגייר נזקק למילה, טבילה וקרבן - בזמן שבית
המקדש קיים. זאת, למדים מאבותינו, "מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה
וטבילה והרצאת דם, אף הם לא יכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים".
מאחר שלא נזכר בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה כי היה עליהם לטבול את כליהם
בשעה שאבותינו כרתו ברית עם הקב"ה, הרי לנו, כי נוכרי המתגייר אינו זקוק לטבול
את כליו.

עם ישראל התעלו לדרגה ייחודית עוד טרם קבלת התורה: המהרי"א הלוי דוחה
הוכחה זו בכך, שעוד טרם לכן נטהרו אבותינו מטומאתם, שהרי בשירת הים נמחלו
כל עוונותיהם (מדרש שמות רבה פרשה כ"ג סי' י"ב), ולאחר מכן בהיותם במרה הם קיבלו על
עצמם מצוות אחדות. כאשר הם כרתו ברית עם הקב"ה, הם כבר לא היו בדרגת
טומאה, ולפיכך, אין ללמוד ממקרה נדיר זה לגבי כל נכרי המתגייר (עיי' בספר "טבילת
כלים" פ"ג סעי' כ"ד שהביא את השיטות בדיון זה).

דף יב/ב דאי בעי אמר לא נתכוונתי לעדות
עדים שראו אך לא התכוונו להעיד
משפט קצר בגמרתנו מצוטט בפי ראשונים ואחרונים רבים, בנוגע לנידון בסיסי
בהלכות עדות.

גמרתנו מביאה את דברי אביי, "אמרו לו שנים יודע אתה בעדות פלוני, והוא אומר
לא ידעתי - פטור, דאי בעי אמר לא נתכוונתי לעדות". המדובר הוא על אדם
שהתבקש על ידי בית הדין להעיד על מקרה מסויים שהיה נוכח בו, אך הוא טען כי
אין ברשותו כל עדות והוא אף נשבע על כך. לאחר מכן באו שני עדים והעידו כי שקר
דיבר האיש, הוא נכח במקום ובוודאי שבאפשרותו להעיד על שהתרחש שם. אביי
אומר, כי עדיין אין להענישו, הוא רשאי לטעון "לא נתכוונתי להעיד". היינו: נוכחתי
במקום, אך לא התכוונתי להעיד.

בעלי התוספות (תוס' ישנים ד"ה "לא") מפרשים את הגמרא כפשוטה. העד טוען, כי הוא
היה נוכח במקום, אך הוא לא העלה על דעתו כי עליו להתבונן במעשה מתוך מטרה
לשמש אחר כך כעד, אלא הוא הסתכל במבט סתמי. טענה זו פוטרת אותו מלשמש
כעד.

האחרונים נזעקים, וכי מי שלא התבונן במעשה מתוך מטרה לשמש כעד אינו יכול
לשמש כעד? הלמא! יבוא האיש ויספר את אשר חזו עיניו, זו עדות וזו טיבה, אין
צורך ביותר מכך.

אכן, הרמב"ם (הל' עדות פ"ה הל' ה') וה"שולחן ערוך" (חוי"מ סי' ל"ו סעי' א', ועיי' בש"ך ס"ק
ג') פוסקים, כי "אחד שנתכוון להעיד או שלא נתכוון להעיד הואיל וראה הדבר
וכיון עדותו [שבחקירתו התברר כי עדותו מכוונת ומדויקת]... חותכין הדין על פיו, בין
בדיני ממונות בין בדיני נפשות". הגאון מוילנא זצ"ל מציין על אתר (שם, ס"ק ה'),
כי פסקו של ה"שולחן ערוך" אינו עולה בקנה אחד עם משמעות דברי גמרתנו,
שעל העד להתבונן במעשה במטרה להעיד עליו. ואילו אחרונים רבים כותבים, כי
לא ניתן לפרש את גמרתנו כפשוטה, ומספר טענות בניהם, אחת מהן, כי במסכת
סנהדרין מפורטים השאלות שבית הדין מפנה כלפי העדים. מדוע לא נזכר שבית
הדין שואל אותם אם התבוננו במעשה מתוך כוונה להעיד? (עיי' הגהות "בן אריה"
ובשו"ת "פני אריה" סי' י').

נותרנו, איפוא, עם גמרא בלתי מובנת בעליל. מה כוונתו של אביי, כי הנשבע לשקר
מתחמק מן העונש בטענה כי "לא נתכוונתי להעיד", הרי אין כל צורך בכוונה אשר
כזו?

האחרונים מבארים את גמרתנו בניסוחים שונים שעיקרם אחד.
טענת העד היא, כי מאחר שלא התבונן במעשה מתוך מטרה להעיד, פרטי המעשה
אינם זכורים לו כהוגן, ורשמיו נטשטשו בזכרונו, עד שאינו יכול להעיד עליו כדבעי.
לעומת זאת, כאשר אדם מתבונן מתוך כוונה להעיד, הוא זוכר את הפרטים לתקופה
ארוכה (שו"ת מהרי"ט ח"א סי' י"ד, שו"ת "חתם סופר" אה"ע סי' ק'). ה"חתם סופר" זצ"ל (שם)

מוסיף, כי זו היא כוונת בעלי התוספות הנזכרים באומרם, שאין מאומה בעדותם כאשר הם באים "להעיד לאחר זמן", שאינם זוכרים מאומה.

דף יג/א התירו לה לעוברת לאכול פחות שיעורי האכילה לחולים ביום הכיפורים

מימי ראשית רבנותו בבריסק, היה הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל מורה לכל החולים המסוכנים שנצטוו לאכול ביום הכיפורים, לבל יקפידו על שיעורים ועל חצאי שיעורים, אלא יאכלו ללא הגבלה. חברו עליו חכמי העיר ודייניה, הלא גמרא מפורשת היא בסוגייתנו (עיי' רבינו גרשום, תוס' ישנים, רמב"ן בתורת האדם שער המיחוש עניין הסכנה), "התירו לה לעוברת לאכול פחות מפני הסכנה", ולדעת ראשונים רבים, כוונת הגמרא היא, שמעוברת הנזקקת לאכול ביום הכיפורים, תאכל טיפין טיפין, פחות מ"שיעור" בכל פעם, אף על פי שכל אכילה, זעומה ככל שתהא, אסורה מן התורה (עיי' יומא עד/א), מכל מקום, מאחר שהאוכל כשיעור נענש בכרת, חכמים ביקשו שהמעוברת לא תעשה מעשה שעונשו כרת, כלשון הרמב"ן (יומא פ"א) והרא"ש (יומא פ"ח סי' י"ב): "עושים כן כדי להקל עליו מאיסורי כרת ומכות לאיסור בלבד". הרי לנו, כי יש לאכול פחות מכשיעור.

אולם הגר"ח עמד על דעתו, כשהוא משיב להם, כי ברמב"ם (הל' שבת פ"ב הל' א') נפסק, ש"חולה שיש בו סכנה עושים לו כל צרכיו בשבת". ה"מגיד משנה" מפרש על אתר, כי כוונת הרמב"ם היא, שמותר לעשות בשבת עבור חולה זה כל דבר מה שהוא זקוק לו, אפילו דברים שאינם בגדר פיקוח נפש. ואני אומר לכם, סיים רבי חיים, כי בכלל צורכי החולה לאכול ללא הגבלה וסייגים.

ובכל זאת, הרי בגמרתנו נאמר, כי המעוברת תאכל פחות מכשיעור? הגר"ח הסביר, כי לא ניתן ללמוד מגמרתנו מאומה לחולה שיש בו סכנה. מעוברת זו אינה חולה כעת, ברם, הצום עלול להביאה לידי סכנה, ולפיכך היא רשאית לאכול. משכך, מאחר שכעת היא אינה מוגדרת כחולה שיש בו סכנה, לא נאמר בה היתרו של הרמב"ם "כל צרכיו", שלא הותר לה אלא ההכרח אשר לו היא נזקקת. אולם, כאשר לפנינו חולה מסוכן, שהאכילה נזקקת לו לצורך הבראתו, אין לדקדק עמו שמא יש אפשרות שיתפק באכילות קטנות, שהרי זו היא רפואתו למחלה המקננת בקרבו (עיי' חידושי מרן רי"ז הלוי, הל' שביתת עשור, והביא שכן מבואר בספר החינוך מצוה ש"ג, ועיי' שו"ת "חשב האפוד" סי' ע"א, ובשו"ת "צ"ץ אלעזר" ח"ו סי' י"ב).

כמנהגנו נדיש, כי בכל מקרה יש לשאול מורה הוראה כיצד לנהוג הלכה למעשה, שהרי גם הגר"ח לא התיר זאת אלא כאשר "יועיל לחולה לקירוב רפואתו ולחיזוקו ולמעט סכנת מחלתו" (לשון הגר"ח שם). וע"ע מה שהאריך ה"ביאור הלכה" סי' שכ"ח סעי' ד' ד"ה "כל שרגילים בהלכה זו".

מסכת

כריתות

כתב בעל ה"חפץ חיים":

(בספר ליקוטי הלכות תחילת מסכת כריתות)

בענין להינצל מחיוב כרת

וז"ל: ... ובודאי כשילמוד אדם כל המסכתא דמיירי בענין חיוב כרת ואופן ההכשר להיפטר מזה ובפרט כשילמוד עד שיהיה בקי בו וכו'

ועיין עוד שם בדבריו שהביא מהאר"י הק' ויסוד ושורש העבודה

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד

שיעור דף היומי סוכטשוב

בשורה טובה לתושבי בני-ברק

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה

לייסד שיעור חדש בדף היומי

בביהכ"ס "תהלה לדוד"

רח' בארי 18 (במקלט)

מיד לאחר תפילת שחרית

בין השעות 8:15 – 7:35 בבוקר

תפילת שחרית בשעה 7:00

ע"י מגיד שיעור

מרבני בית מדרשנו

הציבור מוזמן

לעילוי נשמת

הר"ר יששכר דב גדנקן ז"ל

ב"ר משה יחיאל

נלב"ע י"ג חשוון תשמ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת פאני שפילברגר ע"ה

(לבית שפרר) ב"ר נפתלי דב ז"ל

נלב"ע ז' חשוון תשמ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר אשר יצחק לינדנר ז"ל

ב"ר יוסף יהודה ז"ל

נלב"ע י"ב חשוון תשמ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

מאורות הש"ס

תקליטור מס' 8

על מסכת כריתות דף ב' – י"ד

לצפיה MP3 +

בשורה טובה ללומדי הדף היומי גבאי בתי הכנסת ומגידי השיעורים

בימים אלו יוצאים לאור הגמרות המפוארות
על מסכתות

כריתות מעילה נדה

בהוצאת "מאורות הדף היומי"

לפרטים והרשמה נא לפנות ליוסי הלפרין
במשרדי מאורות טל. 03-6164725